

PROFEȚI ȘI ALIENAȚI DIN TIMPUL DIEZ

DR. EMANUELA ILIE

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași
iliemma@yahoo.com

Résumé: Cette étude analyse une fiction romanesque écrite par Bogdan Suceavă : *Il venait du temps Diez*. Il s'agit d'un roman intégralement construit grâce au modèle évangélique fondamental, axé sur la venue du Mésie. Surtout dans la construction du personnage Vespasian Moisa, le romancier respecte minutieusement le paradigme christique, en dotant son héros avec les vertus obligatoires pour une figure messianique, qui finira par partager le destin de Christ. En étant localisé dans la réalité roumaine des années '90, le mythe originel fonctionne quand-même comme un moteur narratif essentiel, qui génère, toujours, des histoires d'une humanité en délire, inapte à comprendre le mécanisme de la manipulation auquel est elle soumise.

Mots-clés: Paradigme christique, Mésie, identité, aliénation.

Relativ puține romane românești concepute la începutul mileniului al treilea sunt influențate în mod vizibil de „Marele Cod” (Northrop Frye) cultural care este Cartea Cărilor. În majoritatea covârșitoare a ficțiunilor prozastice, influențele miturilor originare, biblice sunt atât de bine aglutinate în pasta discursivă, încât nu pot fi decriptate decât anevoie. Ce-i drept, există și romane dintre cele mai variate tematic și stilistic, precum *Proorocii Ierusalimului* și *Ana Maria și îngerii*, scrise de Radu Aldulescu, sau *Rădăcina de bucsau* a lui Ovidiu Nimigean, care oferă, încă din pragurile textuale care sunt titlurile, promisiuni ale preeminenței lor simbolice. În ciuda centrifugii ideologice aparente a acestor texte – altfel remarcabile –, un interpret avizat și pacient va constata, în cursul unei lecturi astfel dirijate, faptul că și în ansamblul romanesc propriu-zis sunt camuflate simboluri, scene sau chiar personaje inspirate din Cartea Sfântă. După cum relativ ușor poate observa și un alt detaliu semnificativ în context: numeroase pasaje intertextuale sunt transformate în note de lectură hermeneutică, din moment ce instanțele auctoriale sau mandatarii lor textuali citează și/ori interpretează, mai mult sau mai puțin voalat, fie din *Biblie* (de la *Exod* și *Împărați* până la *Apocalipsă*), fie din *Pateric* și *Filocalie*, din *Sinaxare* ori din învățăturile Sfinților Părinți (în special Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Augustin și Părinții Capadocieni).

Există totuși și o altă serie, cu mult mai redusă, de texte românești în care construcția narativă este grefată integral pe un tipar narativ de sorginte biblică: geneza, exodul, întruparea christică, crucificarea, învierea, judecata sau apocalipsa.

Dintre ele, ne vom ocupa în cele ce urmează de remarcabilul roman al lui Bogdan Suceavă, *Venea din timpul diez* (ediția I, Polirom, Iași, 2004; ediția a II-a, Polirom, Iași, 2010), în care se fructifică, *da capo al fine*, o paradigmă biblică esențială ca încărcătură semnificativă și influență asupra umanității creștine: venirea lui Mesia, un eveniment originar, transformat, cum ar spune Gilbert Durand, în „instaurare simbolică (*kerygma*)”¹. După cum se va vedea, însă, odată localizat în actualitatea noastră imediată (concret, în lumea bucureșteană, prin extensie cea românească, a anilor '90, „cu toate tainele lor și cu toată istoria lor nespusă”), mitul originar funcționează ca motor narativ esențial, prin care se (re)generează, mereu, istorii ale unei umanități în delir, inepte căci inapte să înțeleagă nu atât mecanismul tranziției, cât mecanismul manipulării, la care este supusă. Românitizat, subiectul servește de minune unei instanțe auctoriale care își camuflează, abil, în text incapacitatea de a se detașa, chiar și prin intermediul satirei ori măcar al ironiei, de o realitate crudă și decepționantă, dar în fond atașantă. De altfel, ficțiunea respiră, încă de la început, aerul tare, al autenticității – povestitorul avînd grijă să sublinieze în incipit faptul că

„Povestitorul sunt eu. Tu știai încă de pe atunci sfîrșitul istoriei”, frază ce se va repeta, în epilog, cu modificări minore: „Ascultă și crede-mă, căci povestitorul sunt eu”. Bogdan Suceavă însuși va accentua, în varii texte publicistice, rolul esențial al autenticității prozei ficționale, pe care nu o percepe, desigur, în sialul conceptului care a făcut o carieră de excepție în perioada interbelică, ci o include într-o teorie personală despre verosimilitatea ficțiunii, care trebuie să se hrănească mai ales cu istorii reale, căci verosimile. Sursa ficțională esențială din această perspectivă este, în fapt, „realitatea infestată” a României noastre de toate zilele, pe care „dacă ajungi să o cunoști bine, îți vine să te protejezi, așezînd între tine și ea un zid, o formă de separare, o distanță. Am vrut să scriu un roman despre asta. A rezultat expresia exasperării mele de a fi crescut în România.”²

Or, Bucureștii lui Bogdan Suceavă oferă toposul ideal al abjecției și alienării, așadar al Răului care proliferază în forme monstruoase. Deloc împlător, unul dintre textele de escortă ale cărții este desprins dintr-o ficțiune interbelică similară, *Craii de Curtea – Veche*, romanul preferat al lui Bogdan Suceavă: „Bucureștii rămăsese credincios vechei sale datini de stricăciune; la fiecă pas ne aminteam că suntem la porțile Răsăritului. Și totuși, desfrîul mă uimi mai puțin decît descreerarea ce domnea în toate rîndurile; mărturisesc că nu mă așteptam să văd dospind țicneli atît de numeroase și de felurite, să întîlnesc atîta nebunime slobodă”. Altele sunt, firește, spre deosebire de modelul matein (dar și de celelalte modele livrești autohtone ale lui Bogdan Suceavă, ficțiunile baroce ale viciului și

¹ Gilbert Durand, *Introducere în mitologie. Mituri și societăți*, în românește de Corin Braga, Edit. Dacia, Cluj-Napoca, 2004, p. 30.

² Bogdan Suceavă, *Istории personale*, interviu realizat de Radu-Ilarion Munteanu pentru revista „Tribuna”, 1-15 august 2006, reproduș ulterior în Bogdan Suceavă, *Distanțe, demoni, aventuri*, Edit. Tritonic, București, 2007, p. 260-261.

nebuniei construite de Eugen Barbu), sursele și manifestările concrete ale Răului în romanul emulului de peste șapte decenii. Strămutată, în fapt, într-o nouă realitate istorică, povestea *descreeerării* colective și-a mutat și vectorul de interes: romancierul și-a adăugat o nouă miză narativă, aceea de a zugrăvi în cerneluri dintre cele mai tari o cronică a lumii noastre de toate zilele, în care colcăie monștrii (în ordine psihică) dintotdeauna, dar și exemplare noi-nouțe ale nebuniei devenite normă ori principiu existențial absolut. Din această perspectivă, teatrul de desfășurare al evenimentelor descrise în *Venea din timpul diez*, Bucureștii postrevoluționari, oferă cu asupra de măsură exemple care justifică opțiunea auctorială: așa-zisa libertate totală din anii '90 contaminează masele cu virusul isteriilor de tot felul, convertindu-se din ideal absolut în cea mai periculoasă pandemie. Există, printre figurile care populează harta des-idealizată a țării, convertită parcă în focar al alienării irepresibile, unele rupte din cruda realitate politică românească postrevoluționară – să nu uităm că Bogdan Suceavă, admiratorul a ceea ce Milan Kundera numea „*etica esențialului*”, crede cu pasiune în textele literare „care să-și dorească să surprindă în mod concis nucleul unei realități, exprimat prin maximum de viziune și de imaginație”³. Îi regăsim, prin urmare, în roman pe Teoctist, Ion Iliescu, Laslo Tokes, dar și pe mult mai pitorescul Faur Isaia, celebru prin cumulul de gesturi de o rară agresivitate sau grobianism îndreptat împotriva figurilor de prim plan ale politicii de stat sau ale culturii media. În fine, în construcția altor personaje fictive, romancierul speculează abil trăsături ale unor reprezentanți ai mediului academic românesc, în special ale matematicienilor bucureșteni, de bună seamă cunoscuți de matematicianul Bogdan Suceavă – la ora actuală, *associate professor* la California State University, Fullerton, SUA.

Li se adaugă, desigur, o serie întregă de ființe de hârtie fără un referent mărturisit sau, pur și simplu, integral proiectate grație imaginației fecunde a scriitorului; alienații de tot felul, propovăduitori ai unor teorii inepte sau incompreensibile viermuiesc într-o apologie a răului și a nebuniei colective căci, deși în aparență au individualități distincte, în esență fac parte din aceeași galerie de personaje depersonalizate, de *oameni fără însușiri*. Profesorul Pantelimon Rădulescu (de la Institutul Academiei), descoperitorul planetei Nemesis, stea-pereche cu Soarele; Miklós Lakatos, ungurul care, după ce a învățat româna în armată, de la țigani majoritari în regimentul său, a avut o serie de revelații ce au culminat cu vederea unui „îngere” dintr-o lampă și cu trimiterea unei scrisori Domnului Dumnezeu (desigur că demonstrația existenței acestui „îngere” în fața mulțimii eșuează lamentabil); Visarion, cel ce intenționează scoaterea la suprafață a Atlantidei cu ajutorul baloanelor masive cu hidrogen; Trubadurul imberb Toni, pozînd în eternul boem, cel acompaniat în permanență de un cuplu feminin cu

³ *Despre distanțe: o experiență personală despre rolul literaturii de ficțiune de azi*, conferință citită pe 22 noiembrie 2006 la Centrul Cultural din Pitești, ulterior inclusă în Bogdan Suceavă, *Distanțe, demoni, aventuri*, ed. cit., p. 219-226.

porniri lesbiene latente (Barbie și Margot); Maximilian, omul care aude ultrasunetele și poate să identifice ulcerul duodenal după amplexarea zgomotelor de mațe; bătrînul zis „sfințitul Petru”, locuitorul unei fabuloase biblioteci labirintice subterane, care posedă un limbaj intertextual imposibil de codat de către neinițiați și este obsedat de Captarea Absolută a Vibrațiilor (care să-i permită ascultarea îngerilor); Iulius, colecționarul săruturilor lui Nichita Stănescu într-un clasor care să illustreze faptul că „săruturile sunt atît punctul de plecare al operei, cît și finalitatea ei”, sunt doar cîteva dintre personajele interșanjabile, din moment ce le este specifică tocmai absența unui eu (sănătos!) definitoriu.

Desigur, în *breviarul nebuniilor curente* românești un loc privilegiat este ocupat de personaje cu un psihic paranoid, care debitează același tip de discurs construit pe tiparul unei obsesii bolnave, construite și de-construite cu migală și cu o atenție sporită acordată detaliului persuasiv, dorit și expus cu vehemență drept autentic/real. Iată-l, bunăoară, pe profesorul piteștean Diaconescu, ferm convins că poate și că trebuie să descifreze „marele cod universal” prin intermediul limbii române (*recte*, daco-române), din moment ce aceasta, avînd o vechime de peste 7000 de ani, ne oferă nici mai mult, nici mai puțin decît „cifrul de la seiful universului”. O primă, infailibilă ilustrare a teoriei? Neașul *ridiche*, decodat, înseamnă pentru Diaconescu ... *pe mine, mie redă-mă*. Lîngă el îl regăsim mai întotdeauna pe medicul (tot piteștean) Apolodor Arghir, trudit pînă la epuizarea fizică și nervoasă de idealul combaterii calviției – pentru el, dar și pentru alți bărbați considerată „ceva mai concret [și cu siguranță cu mult mai dureros] decît apocalipsa”. Din conclucrarea lor asiduă va rezulta o nouă, halucinantă teorie care îmbină rezultatele calpelor teoretizări anterioare: „În cele din urmă, au decis să studieze unul dintre motivele mitologice fundamentale ale poporului român, un mit care ar putea data din jurul anului 5000 î. Hr., mai precis, mitul mătrăgunei. În fapt, acesta avea să fie leacul neașteptat al calviției, întrucît silaba *che* adunată cu silabele *li* și *e*, apoi transformate după o lege a decodificării la care cei doi au lucrat aproape trei ani, dădeau numele secret al mătrăgunei. Chelie, adică mătrăgună. O fiertură de mătrăgună în care se mai puneau și hidroxid de sodiu, piele uscată de capră, Coca-Cola și unt, dădea un efect spectaculos, transformînd orice spîn într-o persoană cu podoabă capilară respectabilă”.

Întreaga cohortă de alienați din care mai sus am selectat doar cîteva, grăitoare, exemple se organizează în jurul figurii centrale a romanului *Venea din timpul diez*, Vespasian Moisa. Protagonistul de drept al ficțiunii românești este, spre deosebire de ceilalți, un individ mistic, descins parcă dintr-o trans-realitate paralelă, în care imagini-duplicat ale celor din lumea reală sunt investite cu un coeficient de mister atît de puternic, ca impact, asupra exteriorității, încît îi incită sau îi potențează pînă la dimensiuni hiperbolice tendințele mistice ori doar misticoide. Despre Vespasian Moisa ni se spune, încă de la începutul poveștii, că stă sub semnul dualului revelator – din moment ce a avut două nașteri, una munteană, în satul Valea Rea, alta ardeleană, în satul Weissdorf. Ambiguității nașterii i se mai adaugă un semn al

identității imprecise, dar de certă esență supra-terestră: pruncul poartă un stigmat scrijelit pe piele, dar ceea ce „părea la prima vedere doar o urâtă schimonoseală, un betesug din naștere” se dovedește, surprinzător, harta Bucureștilor. Inscripția de pe pieptul copilului, trecută, ulterior, pe cel al bărbatului, devine imediat o sursă a divinațiilor, stimulate de reacția promptă a unei bătrîne moașe care, după ce recunoaște copilul în termeni hierofanici („Aceasta e însemnarea despre sfârșitul timpurilor sau însemnarea despre toate timpurile deodată”), nu ezită să lanseze profeția ce „un întreg popor aștepta de veacuri: «E harta Ierusalimului de-al doilea, semn născut, și nu făcut, venit de la Domnul și la care se cere închinare»”⁴. Povestea începuturilor legendare ale lui Vespasian Moisa se încheie cu descinderea sa într-un București care inițial nu-i înțelege nici esența supranaturală, nici misiunea mesianică. Episodul este construit printr-un procedeu specific literaturii fantastice⁴, constând în tentativa de a acorda unui șir de fapte inexplicabile o explicație logică, rațională: a se vedea, din această perspectivă, reacțiile asistentei care îl primește la Urgențe pe Vespasian și se dovedește incapabilă a-i descifra mesajul („Vino după mine cu îngeri cohorte, la nașterea nouă, în timp”) sau ale medicului de gardă care primește impasibil tînărul febril și care, abia după ce febra îi depășește 44° C, îl expediază decis cu o explicație medicală: „E unul dintre febrili obișnuiți pe care ni-i aduc în ultima vreme de pe străzi, care sug aburi de vopseluri din pungă, dorm în canale, totul e normal. Să i se dea o aspirină. Să fie lăsat să se ducă”.

Desigur, romanul lui Bogdan Suceavă nu este o ficțiune fantastică propriu-zisă, din moment ce nu cartografiază lumi împărțite, egal, între umbrele unui realism în fond agresiv și luminile unui fantasmatic în mod evident taumaturgic. Are mai degrabă elemente care suspendă, în anumite momente, narațiunea într-o zonă a realismului magic – precum transformarea miraculoasă, după modelul bulgakovian, a unui locotenent SRI, pe nume Trăistaru, într-un motan tărcat, roșu, care continuă cu responsabilitate să îi spioneze pe adepții lui Vespasian Moisa sau trimiterea, la București, a unui emisar secret (amintind, pe undeva, de trimisul așteptat, cu groază crescîndă, în *Săptămîna nebunilor*) din partea emirului din Salibaar: trimisul este „un bărbat cu însușirea de a fi realmente nevăzut, deținător a șapte pașapoarte și trăitor a șapte vieți paralele”, care înzestreză „echipa” lui Vespasian cu patru milioane de dolari. La fel, elementele de un lirism autentic, care irizează narațiunea în puncte bine alese, nu par nici ele a deturna fondul apăsător satiric al majorității paginilor, dar în realitate operează mutații profunde în ideologia lectorului, obligîndu-l să

⁴ Așa cum e ea ilustrată de studiile de gen ale unor Roger Caillois, Louis Vax, Jean-Louis Steinmetz sau Tzvetan Todorov, schema uzuală a prozei de gen este următoarea: un timp t1, care introduce cititorul într-un spațiu banal, echilibrat și stabil, un t2 în care se produce șocul puternic, determinat de tulburarea legilor considerate, anterior, drept riguroase și chiar imuabile, un t3 în care se încearcă o ineficace revenire la real și așa mai departe, pînă la un t ambiguu, în care practic fisura în ordinea firească a lumii este pecetluită, iar soluția realistă a dilemei existențiale a eroului este cu desăvîrșire interzisă. Episodul petrecut în spitalul bucureștean unde este internat, imediat după sosirea în capitală, Vespasian Moisa ar corespunde secvenței t3.

descoperire în țesătura predominant realistă nodurile parabolice și/ sau pe cele simbolice. Să observe, altfel spus, că dincolo de complicatele fire narative și intrigi secundare, terțiare etc. ale cărții, dincolo de tabloul aproape apocaliptic al unei României măcinată de putreziciune și simulacru ideologic, de anomalia devenită normă existențială, instanța auctorială proiectează o meditație tulburătoare asupra României profunde, dar extrem de vulnerabile. În termenii unui personaj cu funcție de *alter ego* al autorului, îmbrăcat în haina unui înalt prelat, avem de-a face cu o criză teribilă de idei – demonstrată de imediata, monstroasa proliferare a celor mai tîmpe emanații ale gândirii: „Ceea ce găsesc eu tulburător la români este cantitatea uriașă de nebunie care domnește în toate straturile sociale, în toate păturile acestei lumi care se schimbă și se tot schimbă (...) Căci este o criză de idei. E suficient ca o idee oarecare să plutească și gata, produce o sectă fundamentalistă, oameni care sunt gata să ucidă în numele acelei idei. E ca și cum tot ce ar zbură ar îngheța în aer. Așa și cu ideile. Cum răsar, cum își capătă cea mai monstroasă materializare”.

Pentru un lector cu toate simțurile în alertă, este cu totul evident că Vespasian Moisa își capătă, de la început, statutul de personaj nodal, capabil de a capta, printr-o forță centripetă spectaculară, toate energiile celorlalte figuri textuale. Convins, el însuși, că nu se poate sustrage unei misiuni sacre („Unde să plec, atunci cînd Cetatea aceasta e scrisă pe mine? Cînd aș pleca, ar fi ca și cum aș lua Bucureștiul cu mine și l-aș țîri după mine departe”), eroul posedă și o excepțională forță persuasivă, determinînd nu doar individualități lipsite de identitate precisă și finalitate ontologică, ci grupuri tot indistincte, dar din ce în ce mai numeroase, să îl urmeze fără ezitare („zeci și apoi sute de oameni care nu aveau altceva au început să-l caute”, ne precizează undeva naratorul). Adepții se înmulțesc peste măsură, își atribuie o identitate nominală (Vestea Domnului) care să confere un scop precis acestei mulțimi anonime și confuze. Conștientă de propria forță, fascinată de discursul polifonic al lui Vespasian Moisa, noua sectă își găsește și un sediu potrivit, Vila Lahovary (primită de la Vasile Gheorghe, managerul general al unei companii de comerț internațional), unde își poate, în sfîrșit, elabora strategiile cele mai potrivite pentru a cucerii Bucureștiul și, odată cucerit Centrul, de a resorbi și Marginile în creuzetul noii ideologii care poate salva lumea. Doctorul Arghir funcționează ca strateg principal al mișcării, purtînd o asiduă corespondență cu Patriarhia Română, Fundația Soros, Ministerul Culturii, instituțiile media și chiar Statul Major al Armatei. În timp ce majoritatea membrilor este prinsă, desigur, într-un pseudoceremonial urmărit în permanență de spionul nesimțit al securiștilor, agentul metamorfozat în motan. Expusă, impasibil, de acesta din urmă colonelului Focșăneanu, ordinea gesturilor zilnice a păcătoșilor în sfîrșit pe cale să se mîntuiască pare cu totul inocentă, adică... *politically correct*:

„își petrec toată ziua în rugăciuni, în exerciții de respirație, nu se comentează politică, nu au orientare creștin-democrată, nici excesiv liberală. Pe de altă parte, nu au nici un fel de potențial social-democrat (...) Vespasian Moisa le vorbește, uneori. Ei îl întrebă și el le

răspunde în pilde. Sunt tot felul de fabule asupra cărora ucenicii lui discută după aceea. Nu am văzut nicio minune. Nu am văzut nicio armă. Nu au dezbătut chestiunea Transilvaniei și nu am observat legături cu bisericile protestante maghiare. Nu au discutat nici un proiect de federalizare a României.”

În paralel, însă, pe fondul identitar atât de precar în tulburile interval în care se desfășoară faptele, iau naștere și alte grupări sectare. Cea mai puternică dintre *celelalte* mișcări, cea care devine, automat, rivala sectei adunate în jurul lui Vespasian Moisa, se dovedește secta „ștefaniștilor”, condusă de un lider cu totul diferit de Vespasian: considerându-l pe Ștefan cel Mare, „omul absolut al romanității”, Darius propovăduiește acțiunea de inspirație voievodală – dar o transformă în manifestări de o violență extremă, îndreptând-o împotriva comercianților turci, pe care-i vede în mod evident drept urmașii ienicerilor și spahiilor împotriva cărora luptase modelul sacrosanct. În fapt, singura diferență esențială între adepții celor două mișcări constă tocmai în modalitatea diferită de a pune în practică principiul propovăduit de conducătorii lor: pe de o parte, arma cuvântului, a logosului care, singur, poate face și desface lumi⁵ (Vespasian), pe de altă parte, arma în sensul pur fizic al termenului, căci, singură, forța brută poate schimba ordinea lucrurilor (Darius); pe de o parte, așadar, acțiunea verbală, pe de alta, acțiunea fizică. Altfel, între membrii celor două secte există o serie de similitudini bine camuflate în tăvălugul factologic; cea mai frapantă este prezența, între apropiații celor doi conducători, a câte unui exponent al categoriei sportivilor ce reprezintă forța brută: un fost campion național de karate lângă Vespasian, respectiv un fost vicecampion național de lupte greco-romane, Negru, lângă Darius. La fel ca și aceștia, în fața unor situații limită inclusiv mulțimea de adepți a lui Vespasian acționează conform instinctului de turmă, haotic sau chiar feroce. Încă o dovadă, prin urmare, a faptului că autorul cunoaște foarte bine teoria lui René Girard⁶ despre legătura strânsă între violență și sacru în societățile primitive.

Am văzut, în expunerea personajului convertit în animal, ordinea gestualității la care recurge Vespasian Moisa, noul Mesia într-un București care dublează, la o scară derizorie și în fond ridicolă, Ierusalimul în care descindea adevăratul Mântuitor; numele său, adevărată „metaforă” (Ph. Hamon) a personajului, conține, în fapt, un avertisment asupra esenței lui transcendente – Vespasian, numele împăratului roman care a reprimat răscoala antiromană a iudeilor, poate la fel de bine să sugereze revolta împlînzită (oarecum pacificatoare, căci asumată în numele

⁵ Cel mai adesea, Vespasian își propagă învățătura prin intermediul cuvântului pe care îl vede drept cuvîntul mîntuirii (v. Fapte 13, 26). Reiterînd modelul lui Iisus Hristos, care își exprimă credința și învățătura prin intermediul „cuvîntului Meu” sau al „Cuvintelor Mele” (Matei 5: 22, 28 sau Ioan 5: 24), adică prin „cuvîntul harului” (Luca 4: 22, Fapte 14: 3; 20: 32) și „cuvîntul credinței” (I Timotei 4: 6, Tit 1: 9)), Vespasian utilizează cuvintele – rugăciune ca pe un instrument al credinței salvatoare: „Singura mea uncaltă e credința, iar glasul meu e rugăciunea”.

⁶ René Girard, *Violența și sacrul*, traducere Mona Antohi, Edit. Nemira, București, 1995.

unui ideal armonice) și capacitatea de a drena, așadar a exercita o funcție de primenire spirituală. În sine, această îndelung așteptată figură mesianică este proiectată exact după modelul absolut al creștinismului. Altfel spus, Bogdan Suceavă respectă în construirea eroului din *Venea în timpul dieș* chiar paradigma christică, înzestrându-și protagonistul cu virtuțile mesianice obligatorii, enunțate în Biblie⁷. Mai mult decât atât, trebuie să insistăm asupra faptului că Vespasian Moisa este singura figură a romanului care își va păstra, de-a lungul intrigii turbionare, inocența primară, aura aproape angelică ce îl însoțește de la început. Ceea ce nu exclude, ci, dimpotrivă, augmentează o luciditate care este a responsabilității de sorginte divină. Celorlalți le este specifică mai degrabă absența unui eu definitiv, incapacitatea de a participa la fluxul evenimential altfel decât ca simplu spectator (deși, ce-i drept, mulți dintre anteroii cărții au iluzia co-participării la spectacolul istoriei aproape delirante). El este singurul care știe exact dacă nu de unde vine, măcar cine este și ce trebuie să facă: „Căci eu în Cuvîntul⁸ Lui am venit. Dacă El nu m-ar fi vrut, eu n-aș fi avut ce să caut aici. Dacă Domnul nu m-ar fi trimis, atunci n-aș fi fost înconjurat de atîția oameni minunați. Domnul m-a trimis și El mă va chema din nou să mă întorc din aburul din care am purces, atunci cînd nu va mai fi nevoie de mine”. Majoritatea personajelor secundare sau de fundal ale romanului suferă, apoi, deși în doze diferite, de procesul lent, dar sigur, de alienare, de înstrăinare nu doar de sine, ci și de lume (fișa caracterologică a fostului campion de karate, posesorul unui organ sexual atît de gros, încît „în erecție arăta ca o cărămidă înfășurată în bicepsul stîng al lui Muhammad Ali”, este emblematică în acest sens: „se pierduse pe sine într-o umanitate cu care nu se potrivea deloc”). Vespasian își explorează dinamica identitară perfect conștient, doar pentru a-și asuma, din nou, misiunea de salvator de suflete și pentru a se deschide, mereu, spre ceilalți. Pe unii dintre ei, îi transformă în ucenici, abia după ce îi convertește la dreapta credință și le transformă nu doar personalitatea, ci și identitatea nominală. O convertire spectaculoasă suferă, bunăoară, căpitanul S.R.I. Pleșoianu, ateu convins, infiltrat între sectanți „deghizat într-un personaj cu numele comun Mihai Cosma”. Reperat

---

⁷ Despre „ungerea și întreita Lui slujire”, a se vedea, spre exemplu, minisinteza realizată de preot dr. Ioan Mircea, într-un *Dicționar al Noului Testament. A – Z*, Tipărit cu binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Edit. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1995: „Acest titlu [Mesia, n.n.] s-a dat însă Mîntuitorului Hristos, Mesia cel mult așteptat pentru izbăvirea neamului omenesc din robia păcatului. El este singurul care întrunește toate cele trei demnități sau slujiri în Persoana Sa și care a fost uns – ca Împărat, Proroc sau Învățător și Arhiereu sau Preot – nu de un arhiereu, ci, direct, de Dumnezeu Tatăl, încă de la zămislirea Lui de la Duhul Sfînt și din Sfînta Fecioara Maria (...) El a venit să întemeieze o împărăție a lui Dumnezeu pe pămînt – Biserica (Matei 16: 18), cu Tainele ei, să-i lase o Lege nouă – Evanghelia și să rînduiască o nouă preoție veșnică și mîntuitoare” (p. 312).

⁸ Evoluția lui Vespasian în roman ar putea fi considerată, din această perspectivă, drept o ilustrare a transformării unui individ ales în „Logo-for, un purtător de Cuvînt și, în același timp, un slujitor al Acestuia prin actul interpretării” (cf. Gheorghe Popa, *Teologie și demnitate umană. Studii de teologie morală contextuală*, Edit. Trinitas, Iași, 2003, p. 34).

imediat de Vespasian datorită interesului crescut pentru leacul calviției, este depozat de demoni, printr-un ritual bazat exclusiv pe cuvintele pline de har ale învățătorului („ – Dezbracă pielea cea de lup (...) și vino gol în mijlocul nostru, așa cum te-a făcut maica ta. Și spune *Tatăl nostru* de trei ori, ca să te curățe de ceea ce nu ești tu. Căci tu nu ești minciună”), apoi primește nume de apostol („De astăzi, numele tău va fi Pavel⁹, decretă Vespasian Moisa, ridicând două degete către tavan”) și acceptă chiar destinul unuia, renunțând prin demisie la toate privilegiile funcției, preferând să-l urmeze pe cel care l-a convertit.

Deși protagonistul romanului nu refuză ci, dimpotrivă, încurajează comunicarea cu exterioritatea, Vespasian îi refuză totuși decis acesteia orice tentativă de a-l transforma într-o fantoșă a ideii de libertate și de credință, așa cum le înțelege el: refuză, concret, să intre în politică, deși este asigurat că are toate șansele și că va beneficia inclusiv de sprijinul figurilor impozante ale politicii și economiei țării; refuză, identic, să primească sume de bani, deși este asigurat că ele pot deschide uși negândite, pot ajuta la construirea de sfinte lăcașe și, la rigoare, cumpăra chiar suflete în plus: „Nu ne aflăm aici pentru a face politică sau aranjamente, de vreun fel sau altul, cu nimeni. Nu asta avem noi de făcut!”

Refuzul racordării la realitatea socio-politică a țării al cărei profet devine nu îl scutește, însă, de sacrificiu. În jurul lui, nebunia crește, ca o ciupercă uriașă ce amenință să distrugă întreaga lume – iarăși deloc întâmplător, în roman există câteva sugestii ale generalizării nebuniei și fanatismului religios și ideologic. Între ele, un rol semnificativ este deținut de știrile televizate (ce funcționează, în trecut fie spus, exact ca și decupajul epistolar prezentat în paginile cărții, ca un dublet mediatic al realității românești, unul la fel de grotesc precum originalul) despre vînătoarea de vrăjitoare din Congo sau Arhiepiscopul Emmanuel Milingo, „un vindecător controversat și exorcist din Zambia, care în prezent se află la Roma”. Agresivitatea din jurul lui Vespasian crește, la rîndul ei; ștefaniștii se bat cu adepții Veștii Domnului (știrea mediatică se va baza pe lupta neocreștinilor cu sataniștii!) și își pierd cu totul controlul, după ce poziția de lider a lui Darius este compromisă de un individ care susține că este reîncarnarea lui Ștefan Cel Mare, dovedindu-le foarte tinerilor adepți *realitatea* vorbelor sale prin câteva argumente infailibile (fizionomia, înălțimea și cunoașterea în detaliu a tuturor bățăliilor ilustrului strateg pe care îl reînvie). Noul lider – care exaltă, în trecut fie spus, figura lui Mircea Lucescu (pentru că, firește, îi bate măr pe turci la ei acasă!) – poruncește și conduce operațiunea de răpire a lui Vespasian. Prins, bineînțeles după ce este vîndut de unul dintre apropiați (profesorul Diaconescu), acesta reiterează, deși într-o manieră pe alocuri ridiculizată, destinul christic: urcă o Golgotă simbolică (Dealul Mitropoliei), e înjurat, bătut cu sălbăticie, condamnat la moarte, aproape tras în țepă și în final

⁹ Detaliul acesta este, desigur, cît se poate de semnificativ: după convertire, reprezentantul Securității nu putea primi decît numele celui de-al treisprezecelea apostol, Pavel – inițial, Saul, prigonitorul Bisericii.

supus unui ritual defăimător de cea mai joasă speță (ștefaniștii urinează pe harta Bucureștiului, grefată în pielea muribundului). Părăsit, în agonie, de adepții lui Ștefan, care se grăbesc să prindă la televizor un meci de fotbal, devenit pentru ei unul de importanță națională, Vespasian Moisa este ucis chiar de cel mai iubit dintre ucenicii săi. Venit să-l salveze, împreună cu Barbie, Trubadurul înțelege că doar moartea Învățătorului (atribuită ștefaniștilor, deci convertită în martiriu) îi va prelungi mitul. Îl ucide, prin urmare, cu înfinită tristețe, și numai după ce primește chiar încuviințarea vizuală a celui-care-trebuie-sacrificat. Scena morții, încheiată cu o apoteoză consfințită prin scindarea în esențele primare ale lui Moisa („trupul lui se desparte în două, ca o umbră ieșind din alta, ca o părelnică flacăra pîlpînd în argon, ca o umbră transilvană ieșind dintr-un trup muntenesc (...), ca o despicare a materiei pînă la cele din urmă forțe elementare”) împinge simbolicul cărții la cote impresionante.

Desigur, putem interpreta, la rigoare, romanul drept „patria de hîrtie”¹⁰ a exilatului Bogdan Suceavă – o patrie de hîrtie total des-idealizată, convertită, din *locus amoenus*, într-un kitsch al conceptului de țară, în care colcăie ființe dezaxate, lipsite de identitate și de ideal. Chiar și în acest caz, însă, trebuie să recunoaștem că secvențele care îl plasează în prim-plan pe Vespasian Moisa aruncă o lumină, fie ea și una difuză, stranie, asupra umanității care locuiesc acest spațiu al pierzaniei. Finalmente, umanitatea care populează lumea de hîrtie a lui Bogdan Suceavă nu dovedește altceva decît că are o disperată nevoie să își afle profesii. Nu altul este sensul epilogului romanului, în care ni se prezintă, *bélas!*, intrarea triumfală a unui nou Mesia, Marian Tihomir, venit, atenție, nu din Întorsura Buzăului, ci „dintr-o lume pierdută, din timpul diez al simțurilor noastre rănite”. Dacă, dintr-o perspectivă, citim acest epilog drept o posibilă replică la *Principele* lui Eugen Barbu – avînd, ca și în cazul acestuia din urmă, funcția de a sugera reiterarea¹¹ barocă, infinită, a poveștii despre existența Răului în lume – dintr-o alta putem să îl interpretăm ca o recunoaștere, una de o tristețe sfișietoare, a faptului că, la fel ca, bunăoară, „țara tristă, plină de umor” a lui Bacovia, România profundă, esențială a lui Bogdan Suceavă, această Românie „din timpul diez al simțurilor noastre rănite”, are nevoie de salvare.

---

¹⁰ Sintagmă consacrată în remarcabilul „eseu despre exil” al Nicoletei Sălcudeanu (v. *Patria de hîrtie*, Edit. Aula, Brașov, 2003).

¹¹ Într-un interviu recent apărut într-o revistă din țară, Bogdan Suceavă oferă următoarea explicație finalului: „Finalul cărții trebuia să fie ciclic, similar începutului, pentru a accentua sentimentul de repetare a istoriei, o istorie din care noi nu învățăm nimic” – Bogdan Suceavă, *Cum să integrez istoria în ficțiune*, interviu acordat Marceli Mihalca, în „Familia”, seria V, anul 46 (146), nr. 11-12 (540-541), noiembrie – decembrie 2010, pp. 49-56.

Bibliografie

- Durand, Gilbert, *Introducere în mitologie. Mituri și societăți*, în românește de Corin Braga, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2004.
- Girard, René, *Violența și sacrul*, traducere de Mona Antohi, Editura Nemira, București, 1995.
- Mircea, Ioan, *Dicționar al Noului Testament. A – Z*, Tipărit cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1995.
- Popa, Gheorghe, *Teologie și demnitate umană. Studii de teologie morală contextuală*, Editura Trinitas, Iași, 2003.
- Suceavă, Bogdan, *Venea din timpul diez*, Editura Polirom, Iași, 2010.
- Suceavă, Bogdan, *Distanțe, demoni, aventuri*, Editura Tritonic, București, 2007.
- Suceavă, Bogdan, *Cum să integrezi istoria în ficțiune*, în „Familia”, seria V, anul 46 (146), nr. 11-12 (540-541), noiembrie – decembrie 2010.